

Nr 20

Utlåtande i anledning av motioner rörande ersättning till skogsägare på grund av storm- och snöskador.

Till jordbruksutskottet har hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 433 av herr Nilsson, Yngve, och II: 543 av herr Nilsson i Bästekille och fru Sundberg, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av omfattningen av stormskadorna i Blekinge, Malmöhus och Kristianstads län samt förelägga vårriksdagen 1968 förslag till ersättning för de drabbade skogsägarna,

dels de likalydande motionerna I: 721 av herr Wikberg och II: 908 av herrar Josefson i Arrie och Larsson i Borrby, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsamt utredning angående möjligheterna att ersätta de skogsägare som drabbas av stormkatastrofer,

dels de likalydande motionerna I: 716 av herr Strandberg och II: 918 av herr Nordgren, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till ersättning till de skogsägare i norra Sverige vilkas skog drabbats av snöbrott.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från skogsstyrelsen efter hörande av vederbörande skogsvårdsstyrelser, domänstyrelsen, länsstyrelserna i berörda län (beträffande motionsparet I: 716 och II: 918 Gävleborgs, Västernorrlands och Västerbottens län), Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Skogsindustriernas samarbetsutskott och statskontoret. Länsstyrelsen i Blekinge län har även inhämtat yttrande från lantbruksnämnden i länet. Till skogsstyrelsens yttrande har vidare fogats yttrande från en i Skåne bildad stormfällningskommitté bestående av representanter för domänverket, skogsvårdsstyrelserna i Kristianstads och Malmöhus län, Skånes skogsägareförening, Skånes jordägares skogsintressenter samt Skogssällskapet.

Statskontoret har begränsat sitt yttrande till att avse vissa uppgifter om utbetalningar från anslaget Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m. Beträffande övriga remissutlåtanden må nämnas följande.

Samtliga remissinstanser tillstyrker att utredning företas rörande omfattningen av stormskadorna på skog i de tre sydligaste länen.

Bihang till riksdagens protokoll 1968. 10 saml. Nr 20

Skogsvårdsstyrelsen i Blekinge län anser dock att man redan nu har god uppfattning om skadornas allmänna omfattning, varför en mera kostsam utredning i varje fall bör kunna undvikas. Skogsstyrelsen anser att ställningstagandet till eventuella ersättningsfrågor bör anstå till dess resultatet av en utredning föreligger. Beträffande skadornas omfattning anför styrelsen:

Stormen på hösten 1967 i södra Sverige har vållat svåra skador på skog huvudsakligen inom Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län och skadornas omfattning uppskattas inom de nämnda länen till ca 3 milj. m³ sk motsvarande ca 1—1,5 normal årsavverkning. De största skadorna synes ha vållats i södra Skåne. I Malmöhus uppskattas den stormfällda virkesmängden motsvara 4—5 normala årsavverkningar. Vissa skogsägare har drabbats synnerligen hårt och för dem kan skadorna betecknas som katastrofala.

De förluster skogsägare åsamkas genom storm- och snöbrottsskador på skog orsakas enligt styrelsen av fördrad avverkning, tekniska skador, förluster genom för tidig avverkning av bestånd i förhållande till den optimala omloppstiden, avsättningssvårigheter, svårlösta arbetskräfsfrågor samt angrepp av skadeinsekter.

Styrelsen upplyser att den med medel som för ändamålet beviljats ur rundvirkesfonden låtit genom kartverkets försorg flygfotografera de stormhärjade områdena i Skåne. Ämbetsverket anför vidare:

Flygfotomaterialet, som utnyttjas för vissa överslagsbedömningar och beräkningar av skadeomfattningen, har även ställts till markägarnas förfogande för planering av ett rationellt insättande av tillgängliga resurser för upparbetning av det stormskadade virket.

Enligt uppgifter som skogsstyrelsen inhämtat från Skogshögskolan torde tillförlitliga och mera detaljerade uppgifter om stormskadornas art och totala omfattning kunna erhållas till lägsta kostnad genom att riksskogstaxeringen under kommande sommars fältarbete i erforderlig grad ökar taxeringsprocenten inom de stormhärjade områdena. Resultatet av ett sådant inventeringsförfarande kan emellertid ej föreligga färdigt förrän i slutet av 1968.

En snabbare men mindre noggrann inventering bör kunna göras av skogsvårdsstyrelserna inom berörda län, varvid den ovan nämnda flygfotograferingen torde kunna utnyttjas i betydande utsträckning. Kostnaderna för en sådan inventering är svåra att beräkna men som jämförelse kan nämnas att den stickprovsvisa, helt markbundna inventering som skogsvårdsstyrelserna i Västernorrlands och Västerbottens län genomförde i de områden som storm- och snöbrottshärjats i december 1966 och januari 1967 kostade totalt 112 000 kr.

Beträffande stöd från det allmänna till stormskadedrabbade skogsägare erinrar skogsstyrelsen om de särskilda bestämmelser om insättning på skogskonto som tillkommit genom att riksdagen antagit prop. 1968:5. Vidare erinras om att Kungl. Maj:t den 26 april och 13 juli 1967 medgivit skogsstyrelsen att från Statens skogsförbättringsanslag disponera sammanlagt 760 000 kr. till åtgärder för bekämpning av skogsinsekter med anledning

av stormfällningen och snöbrottsskadorna i mellersta Norrland. Styrelsen nämner i anslutning härtill att framställningar i övrigt om olika stödåtgärder från det allmännas sida på grund av 1966 och 1967 års stormfällningar genom beslut den 19 januari 1968 inte föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Beträffande försäkringsmöjligheter anför styrelsen:

Vissa möjligheter till försäkring mot förluster p. g. a. stormskadorna finns dels genom skogsförsäkring, dels genom stormskadeförsäkring, vilken kan tecknas som ett tillägg till skogsförsäkring. Enligt gällande villkor för skogsförsäkring lämnar försäkringsbolaget kostnadsbidrag med högst 50 % till sådan bekämpningsåtgärd mot insektsvärjning, som försäkringstagaren enligt gällande skogsvårdslag blir skyldig att utföra, samt med 50 % till markberedning, sådd eller plantering, som försäkringstagaren enligt samma lag är skyldig att utföra efter stormfällning eller efter av storm föranledd avverkning. Enligt villkoren för stormskadeförsäkring ersättes övriga förluster i samband med stormfällning eller av storm föranledd avverkning intill en viss del av värdet före stormen på de stormfällda eller avvertrade träden. Beträffande kostnadsbidraget för återväxtåtgärder och stormskadeförsäkringen är försäkringsbolagets skyldighet begränsad till att gälla enbart storm med en vindhastighet av 14 m/sek och mer och gäller således ej för skador uppkomna genom snöbrott vid lägre vindstyrka.

Huruvida det är möjligt att genom försäkringar helt täcka uppkomna förluster säger sig *domänstyrelsen* inte kunna bedöma. Även om så inte skulle vara fallet, vill dock styrelsen framhålla att det inte borde anses oskäligt om skogsägarna i situationer som den nu uppkomna själva står en rimlig självrisk, särskilt med hänsyn till att stormskador på skog är en relativt vanlig företeelse framför allt i de sydligaste delarna av landet.

Domänstyrelsen kan dock tänka sig att statliga bidrag bör lämnas till sådana fastigheter där kostnaderna för erforderliga återväxtåtgärder i jämförelse med normala förhållanden blir av betydande omfattning samt anser att medel bör ställas till skogsvårdsstyrelsernas förfogande så att preventiva åtgärder mot befarade insektskador på kvarvarande skog kan vidtagas i all den omfattning som kan bli erforderlig. I de fall bok- eller ekskog stormfällts och det från landskapsvårdande synpunkter bedömes önskvärt att återplantering av dessa trädslag sker, finner styrelsen det även rimligt att markägare av allmänna medel kompenseras för de fördrjade återväxtåtgärder som därvid uppkommer. Styrelsen anser det vidare böra övervägas om inte vissa arbeten, t. ex. hyggesrensningar och i viss omfattning även planteringar, lämpligen skulle kunna utföras som beredskapsarbeten med bidrag från arbetsmarknadsstyrelsen, som i samband med överflyttning av arbetskraft till de stormhärjade områdena redan medverkat för att underlätta upparbetandet av den stormfällda skogen.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund framhåller att den totala slutavverkningsarealen p. g. a. naturkatastrofen kommer att bli omfattande. De därpå följande och av skogsvårdslagen tvingande skogsvårdsåtgärderna i form av hyggesrensning, markberedning, sådd, plantering etc. måste

därför bli av genomgripande natur för att säkra en för framtiden godtagbar skogsproduktion på berörda arealer. Riksförbundet anför vidare bl. a.:

Skogsägarnas möjlighet att genom försäkringar skydda sig för snö- och stormskador har varit förhållandevis begränsad. Enligt vad SSR erfarit har de skogsförsäkrande bolagen uppmärksammat detta förhållande och har gått i författning om ändrade bestämmelser vad gäller skogsförsäkringen i avsikt att söka förbättra skogsägarnas möjlighet till ökat försäkringsskydd.

Det synes sålunda SSR av många skäl motiverat att statsmakterna på lämpligt sätt lämnar visst ekonomiskt stöd till de katastrofdrabbade skogsägarna. SSR vill därför i detta sammanhang erinra om att det av Medelpads, Adalarnas, Örnsköldsviks och Västerbottens skogsägareföreningar i underdånig skrivelse till Konungen den 19 juli 1967 framlagts förslag till grunder för ersättningar, som tar nödig hänsyn till de olika skademomenten på respektive fastigheter. Förslaget utgår från att man genom att välja gränser för ersättningarna med olika lämpliga nivåer i tabellerna kan nå önskad rättvisa samtidigt som ersättningsbeloppen blir av en storleksordning totalt sett, som kan anses rimlig. Motsvarande tabeller för södra Sverige kan lätt utarbetas med principiellt samma innehåll som de föreslagna, vilka givetvis avses gälla för snö- och stormskadorna på skogen i mellersta Norrland.

Riksförbundet förordar i första hand att ersättningar beslutas i överensstämmelse med de förslag som sålunda framförts. I andra hand förordar förbundet att alla de skogligen åtgärder som måste vidtagas för att få ny skog på de storm- och snöskadade markerna jämställas med sådana betungande åtgärder i skogsvårdslagens mening som kan bli föremål för statliga bidrag med 50 % av kostnaderna.

Beträffande de motioner som avser snöbrottsskadorna på skog i mellersta Norrland erinrar skogsstyrelsen att det redan föreligger flera möjligheter till bidrag, såväl statliga som genom särskilda skogsförsäkringar, för täckande av kostnader för återväxtåtgärder eller andra skogsvårdsåtgärder, vilka förorsakas av snö- och stormskador. Styrelsen påpekar dock att bidrag normalt ej kan utgå enligt nuvarande bestämmelser i de fall kostnaderna för åtgärderna understiger de nettoinkomster markägaren kan erhålla i samband med åtgärden. Möjligheterna att tillskapa praktiskt tillämpbara bestämmelser för att under vissa speciella förhållanden tillförsäkra markägarna statliga bidrag även i det senare fallet finner styrelsen vara ur rättvisesynpunkt starkt begränsade. Sådana bestämmelser kan knappast efter något slags skälighetsbedömning utfärdas för lokala områden utan bör göras generella. Härvid möter enligt styrelsens mening mycket stora svårigheter att avgränsa sådana fall då statsbidrag skulle kunna anses berättigade på grund av att skillnaderna mellan nettoinkomsten, sedan kostnaderna för den aktuella åtgärden avdragits, kommer att variera mycket kraftigt, beroende på många samverkande men lokalt starkt växlande faktorer i fråga om virkets bruttopris och avverkningskostnader. För att styrelsen skall kunna ta ställning till om generella regler i detta avseende är möjliga anser verket en ingående utredning vara erforderlig.

De tre i ärendet hörda *länsstyrelserna* finner samtliga att skäl talar för ett stöd från det allmännas sida till de drabbade skogsägarna. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* finner det därvid bl. a. önskvärt att det snarast utreds om ett sådant stöd kan få viss effekt på sysselsättningen. Alternativt bör enligt länsstyrelsen övervägas att lämna ekonomiskt bistånd efter de principer som tillämpats under senare år vid vårfloedsöversvämningar eller andra naturkatastrofer.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, som även intar en positiv ställning till motionerna, hänvisar till sitt yttrande beträffande stormskadorna i södra Sverige. *Skogsindustriernas samarbetsutskott* tillstyrker motionärernas förslag. Samarbetsutskottet fäster uppmärksamheten på att följderna av katastrofens härjningar kan bli mycket långvariga om icke erforderliga skogsvårdsåtgärder i form av röjning, plantering etc. snarast vidtages.

Till skillnad från övriga remissinstanser anser *domänstyrelsen* att motionerna inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Som skäl här för anför styrelsen bl. a.:

Inledningsvis vill styrelsen erinra om vad statsutskottet anförde i sitt utlåtande nr 45 den 17 mars 1967 med anledning av väckta motioner om ersättning för skador genom naturkatastrof m. m., nämligen:

»Bidrag såsom ersättning för förluster på grund av naturkatastrof kan utgå från anslag under nionde huvudtiteln i enlighet med föreskrifter som Kungl. Maj:t meddelar för varje särskilt fall. I den mån tillgängliga medel visar sig otillräckliga har Kungl. Maj:t möjlighet att begära ytterligare anslag för att tillgodose behov som kan uppstå vid större naturkatastrofer.»

Utskottet erinrade även om att vissa skador på grund av väderleksförhållanden är försäkringsbara.

Snöbrottsskador på skog torde få betraktas som en relativt normal företeelse, särskilt vad beträffar höjdlägesskogar. Det är dock utomordentligt sällsynt, att skadornas art och utbredning blir så omfattande, som fallet blev vid den katastrof, som vid årsskiftet 1966—1967 drabbade det mellan-norrländska kustområdet.

Vad beträffar de snöbrottsskador, som föranlett rubricerade motioner, har sig styrelsen bekant, att överenskommelser om vissa schablonmässigt beräknade ersättningsbelopp träffats mellan berörda försäkringsbolag och försäkringstagare.

Vissa bidrag torde även ha utbetalats för förebyggande åtgärder mot befarade insektsskador m. m.

Utän tvekan förhåller det sig dock så, att utbetalade eller överenskomna ersättningar och bidrag täcker endast en del av de förluster, som berörda skogsägare åsamkats. Vidare måste det från samhällets synpunkt bedömas önskvärt, att erforderliga restaureringsarbeten kommer till utförande så snart som möjligt, bl. a. med hänsyn till riskerna för framtida produktions-sänkningar som följd av eftersatta skogsvårdsåtgärder inom de berörda områdena.

Trots det ovan anförda kan dock styrelsen icke finna, att tillräckliga motiv föreligger för ett statligt ingripande i form av generella stödåtgärder. Möjligen kan styrelsen tänka sig, att staten i speciella fall — exempelvis

där det med hänsyn till landskapsvårdens krav eller från andra allmänna synpunkter bedömes synnerligen önskvärt att åtgärder snabbt vidtages — på lämpligt sätt ställer medel till förfogande. Vissa här aktuella arbeten torde för övrigt vara särskilt lämpade att utföras som beredskapsarbeten med bidrag från arbetsmarknadsstyrelsen. Såvitt domänstyrelsen kan bedöma, torde arbetsmarknadsstyrelsen inom ramen för redan givna befogenheter ha goda möjligheter härtill.

Utskottet. I föreliggande motioner hemställs om utredningar och förslag angående ersättningar dels till de skogsägare i mellersta Norrlands kustland, vilkas skogar vid årsskiftet 1966—1967 drabbades av omfattande snöbrott, och dels till de skogsägare i de tre sydligaste länen, vilkas skogar under hösten 1967 utsattes för svåra stormfällningar. De remissinstanser, som hörts i ärendet, vitsordar genomgående att nämnda storm- och snöskador medfört synnerligen stora svårigheter för skogsbruket i de drabbade områdena, i flera fall av sådan karaktär, att de för den enskilde skogsägaren kan betecknas som katastrofala. Flertalet remissinstanser har tillstyrkt att en utredning företas rörande omfattningen av ifrågavarande skador och om möjligheterna att i viss utsträckning medge de drabbade skogsägarna stöd från det allmänna i anledning av nämnda skador.

Beträffande skadorna till följd av snöbrotten i Norrland har dock skogsstyrelsen erinrat om de möjligheter till statsbidrag som redan föreligger. Styrelsen, som även erinrar om förekommande försäkringsmöjligheter, anser en ingående utredning erforderlig för att ställning skall kunna tas till frågan om utvidgade möjligheter till statsbidrag. Domänstyrelsen anser för sin del inte att tillräckliga motiv föreligger för generella stödåtgärder i anledning av snöbrottsskadorna. Styrelsen framhåller bl. a. att skador till följd av snöbrott och stormfällningar torde få betraktas som förhållandevis normala företeelser. Under hänvisning till att överenskommelse träffats mellan försäkringsbolag och vissa skogsägare om skadereglering beträffande ifrågavarande skador samt till att vissa åtgärder vidtagits mot befarade insektskador föreslår styrelsen att motionsyrkandena beträffande skogsskadorna i Norrland lämnas utan åtgärd. Styrelsen kan dock för speciella fall, t. ex. när landskapsvårdssynpunkter talar härför, tänka sig att stödåtgärder sätts in, främst som beredskapsarbeten. I fråga om stormskadorna i de tre sydligaste länen har styrelsen ingen invändning mot att dessa kartläggs och att möjligheterna att lämna statligt stöd i viss begränsad utsträckning närmare utreds.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund förordar i yttrande över samtliga nu föreliggande motioner att ersättningar i första hand bör utgå till de drabbade skogsägarna i överensstämmelse med vissa normer som angetts av skogsägareföreningarna i berörda norrlandslän, innebärande att ersättning för varje fastighet bestämmes med hänsynstagande till olika skademoments inverkan på densamma. I andra hand förordar riksförbundet vissa

utvidgade statsbidragsmöjligheter för åtgärder som måste vidtas för att reproducera skog på de snö- och stormskadade markerna.

Utskottet vill för sin del till en början erinra om att frågan om vissa stödåtgärder från samhällets sida i anledning av förevarande skadegörelse på skogarna i mellersta Norrland och Sydsverige nyligen varit föremål för riksdagens prövning i samband med behandlingen av proposition 1968:5 med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om insättning på skogskonto. Riksdagen biföll därvid Kungl. Maj:ts förslag, att skogsägare, som i betydande grad drabbats av 1966 och 1967 års stormfällningar, tillfälligt skulle få vidgad rätt att göra insättningar på skogskonto i syfte att stimulera skogsägarna att upparbeta och försälja det onormalt stora virkesuttaget under relativt kort tid. Genom nämnda riksdagsbeslut har skogsägarna beretts möjlighet att reservera skogsinkomster för användning de år då kostnader för skogsvårdsåtgärder i anledning av stormfällningen skall bestridas. Som även framgår av remissyttrandena över nu föreliggande motioner har Kungl. Maj:t genom skilda beslut föregående år medgivit skogsstyrelsen att från skogsförbättringsanslaget disponera sammanlagt 760 000 kr. för bekämpning av skogsinsekter med anledning av skadorna på skog i mellersta Norrland. Skogsstyrelsen har upplyst, att styrelsen i samråd med skogshögskolan f. n. utreder frågan om behovet av bekämpningsåtgärder för att möta eventuella insekthärjningar inom de stormskadade områdena i Sydsverige. Som bl. a. domänstyrelsen anfört har vidare arbetsmarknadsmyndigheterna i samband med överflyttning av arbetskraft medverkat för att underlätta upparbetandet av den stormfällda skogen. Såsom framhållits vid remissbehandlingen föreligger även vissa möjligheter för skogsägarna att genom försäkringar skydda sig mot skador vid stormfällningar. Gällande försäkringsformer har vissa begränsningar, bl. a. omfattas inte snöbrottsskador som inträffat vid vindstyrka under viss nivå. Enligt vad som framkommit under utskottsbehandlingen har försäkringsföretagen emellertid gått i författning om ändrade bestämmelser i syfte att öka skyddet i samband med stormskadeförsäkringar.

Åtskilliga åtgärder har sålunda vidtagits från det allmännas sida för att lindra de påfrestningar, som drabbat skogsägarna genom ifrågavarande stormfällningar och snöbrott. Dock kan det icke uteslutas att följderna för enskilda skogsägare av inträffade skador blivit sådana, att de motiverar visst ytterligare stöd från statens sida. Givetvis bör därvid endast komma i fråga att mildra eventuella förluster, som ej kan kompenseras genom gällande försäkringsformer. Till frågan huruvida behov av dylikt stöd föreligger och i så fall under vilka former är utskottet inte nu berett att ta ställning. Utskottet anser dock att frågan bör upptas till närmare undersökning. Av remissutlåtandena framgår att ett omfattande utredningsmaterial redan föreligger i ärendet. Det kan därför vara tillräckligt att sammanställa och komplettera föreliggande data. Skulle den ifrågasatta

översynen motivera åtgärder som Kungl. Maj:t inte utan riksdagens medgivande kan vidta, bör erforderliga förslag föreläggas riksdagen.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen i anledning av motionerna I: 433 och II: 543, I: 721 och II: 908 samt I: 716 och II: 918 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning rörande följderna av vissa stormfällningar m. m. i enlighet med vad utskottet i det föregående anført.

Stockholm den 18 april 1968

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit

från första kammaren: herrar Mossberger (s), Hedström (s), Carl Eskilsson (h), Skårman (fp), Hermansson (cp)*, Magnusson (s), Augustsson (s), Lundberg (h), Karl-Erik Eriksson (fp) och Manne Olsson (s);

från andra kammaren: herr Hansson i Skegrie (cp), fru Lindskog (s), herrar Arweson (s), Johanson i Västervik (s), Nilsson i Lönsboda (fp), Jonasson (cp), Trana (s), fru Sundberg (h), herrar Johansson i Simrishamn (s) och Berndtsson (fp)*.

* Ej närvarande vid justeringen.